ZODPOVEDNOSŤ ZAMESTNÁVATEĽA ZA PRACOVNÉ ÚRAZY A CHOROBY Z POVOLANIA

EMPLOYER'S LIABILITY FOR OCCUPATIONAL INJURIES AND OCCUPATIONAL DISEASES

Lucia Šimová¹ - Lucia Petříková²

<https://doi.org/10.24040/pros.07.05.2021.ssp.238-249>

Abstrakt

Cieľom príspevku je priblížiť problematiku zodpovednosti zamestnávateľa za pracovné úrazy a choroby z povolania, vymedziť pojmy a bližšie ich špecifikovať. Práca primárne obsahuje značnú časť informácií z právneho predpisu č. 311/2001 Z.z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov, týkajúcich sa zodpovednosti zamestnávateľa za pracovný úraz a chorobu z povolania, z pohľadu právneho poriadku platného na území Slovenskej republiky.

Kľúčové slová

Zodpovednosť za škodu. Pracovný úraz. Choroba z povolania. Zamestnávateľ. Zamestnanec. Zákonník práce.

Abstract

The aim of publication is to explain the issue of employer's liability for occupational injuries, occupational diseases to define the terms and to specify them in more detail. The work primarily contains a significant part of information from the legal regulation no. 311/2001 Coll. Of the Labor Code, as amended, concerning the employer's liability for occupational injuries and occupational diseases from the perspective of the legal order in force in the Slovak Republic.

Key words

Liability for damage. Occupational injury. Occupational disease. Employer. Employee. The Labour Code.

¹ Bc. Lucia Šimová, študentka dennej formy štúdia, Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, luciasimasimova@gmail.com

² JUDr. Lucia Petříková, PhD., vysokoškolská učiteľka, Katedra občianskeho a pracovného práva Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, lucia.kunikova@umb.sk

Úvod

Témou tohto príspevku je zodpovednosť zamestnávateľa za pracovné úrazy a choroby z povolania. Meritom príspevku je obsiahnuť uvedené najmä z hľadiska súčasnej právnej úpravy a priblížiť aplikačné problémy zamestnancov, zamestnávateľov a súdnej praxe. Cieľom predloženého príspevku je oboznámiť sa s problematikou zodpovednosti zamestnávateľa za pracovné úrazy, choroby z povolania, vymedziť pojmy a bližšie ich špecifikovať. Príspevok je rozdelený do kapitol, pričom snahou bolo zachovať postupnosť od všeobecných pojmov ku konkrétnej problematike. Jednotlivé kapitoly tohto príspevku sú venované viacerým metódam výkladu textu právnych noriem a ich významu, ďalej približujú realizáciu a aplikáciu práva.

1. Definícia pojmu zodpovednosť za škodu v pracovnom práve a jej aktuálne vyjadrenie v právnej úprave Zákonníka práce a iných právnych predpisov

Zodpovednosť za škodu je inštitút, ktorý sa v teórii práva definuje ako následná sekundárna právna povinnosť vznikajúca subjektu, ktorý porušil primárnu právnu povinnosť vyplývajúcu pre neho zo zákona alebo inej právnej skutočnosti. Právny základ zodpovednosti spočíva vo vzniku nepriaznivého právneho následku postihujúceho toho, kto porušil pôvodnú právnu povinnosť. Základnou funkciou zodpovednosti za škodu je tzv. reparačná funkcia porušených, ohrozených právnych vzťahov a tzv. satisfakčná funkcia na dosiahnutie zadosťučinenia.

Všeobecná právna úprava zodpovednosti za škodu v súkromnom práve je upravená v § 415 a nasl. Občianskeho zákonníka pre občianskoprávne vzťahy, resp. v ustanoveniach § 373 a nasl. Obchodného zákonníka.

V dôsledku kodifikácie pracovného práva v právnej úprave Slovenskej republiky „*je v zákonníku práce obsiahnutá aj problematika zodpovednosti za škodu, ktorá sa ďalej delí na zodpovednosť zamestnávateľa a zodpovednosť zamestnanca*“.³ Pojem zodpovednosť za škodu v pracovnom práve⁴ definujeme ako „*sankčný vzťah, ktorý vzniká ako nový odvodený*

³ BARANCOVÁ, H. a SCHRONK, R. : *Pracovné právo* Bratislava : Sprint 2 s.r.o. 2016, s. 405

⁴ Na účely práce budeme vychádzať zo všeobecne pertraktovaného názoru, že zodpovednosť vzniká ako nepriaznivý právny následok protiprávneho konania. Na základe tejto skutočnosti zodpovednosť nemôže

právny vzťah porušením povinnosti už existujúceho právneho vzťahu, ktorého obsahom je povinnosť škodcu nahradiť vzniknutú škodu a právom poškodeného je takúto náhradu požadovať.“⁵

Právna úprava zodpovednosti za škodu v pracovnom práve je rozdelená do oblasti tzv. podnikateľskej a nepodnikateľskej sféry. Právnu úpravu podnikateľskej sféry reguluje Zákonník práce, ktorý obsahuje problematiku zodpovednosti za škodu v ustanoveniach § 177 a nasl.. Samotné zodpovednostné právne vzťahy sú v Zákonníku práce upravené komplexne a na právne vzťahy, ktoré vznikajú z titulu zodpovednosti za škodu sa nevzťahujú ustanovenia Občianskeho zákonníka. Zodpovednostné právne vzťahy medzi zamestnancom a zamestnávateľom sa spravujú výlučne Zákonníkom práce. *“Právna úprava zodpovednosti za škodu obsiahnutá v Zákonníku práce je kogentná a nie je sa od nej možno odchýliť, čo znamená, že nemožno ani použiť obdobné ustanovenia Občianskeho zákonníka.*“⁶ Z povahy týchto právnych vzťahov vyplýva, že zmluvné strany sa nemôžu medzi sebou dohodnúť na aplikácii Občianskeho zákonníka a takáto dohoda by bola absolútne neplatným právnym úkonom. Táto skutočnosť implicitne vyplýva aj z ustanovenia § 18 ZP, ktorý definuje tzv. „*numerus clausus*“ zmluvných typov v pracovnom práve.

V nepodnikateľskej sfére je právna úprava zodpovednosti za škodu definovaná vo viacerých zákonoch a to napr. v § 13a zákona o výkone práce vo verejnom záujme č. 552/2003 Z.z.,⁷ v zákone o štátnej službe č. 55/2017 Z.z..⁸ Zákon o štátnej službe upravuje problematiku zodpovednosti za škodu v § 166 a nasl.. Na ustanovenia o zodpovednosti za škodu zamestnancov vykonávajúcich prácu podľa zákona o štátnej službe sa vzťahujú ustanovenia § 177 až 185, § 187 až 189, § 191 ods. 2 až 4, § 192 až 198, § 217 až 222 ZP.

Teória pracovného práva rozdeľuje zodpovednosť za škodu na zodpovednosť za škodu zamestnanca a zodpovednosť za škodu zamestnávateľa. Zodpovednosť za škodu zo strany zamestnávateľa sa vzhľadom na skutkovú podstatu delí na všeobecnú zodpovednosť a osobitnú zodpovednosť.

vzniknúť pred porušením právnej povinnosti. Zodpovednosť je vo vzťahu k primárnej právnej povinnosti až sekundárnou povinnosťou.

⁵ BARANCOVÁ, H. a SCHRONK, R. : *Pracovné právo* Bratislava : Sprint 2 s.r.o. 2016, s. 405

⁶ Podľa nálezu ÚS ČR č. 116/2008 Zb.

⁷ Vzťah medzi zákonom o výkone prác vo verejnom záujme a Zákonníkom práce je založený na princípe subsidiarity.

⁸ Vzťah medzi zákonom o štátnej službe a Zákonníkom práce je založený na princípe delegácie.

Všeobecná zodpovednosť zamestnávateľa je vymedzená tromi skutkovými podstatami a to nasledovne:

- zamestnávateľ zodpovedá za škodu zamestnanca, ktorá vznikla zamestnancovi porušením právnych povinností,
- alebo úmyselným konaním proti dobrým mravom pri plnení pracovných úloh, alebo v priamej súvislosti s nimi,
- zamestnávateľ zodpovedá zamestnancovi aj za škodu, ktorú mu spôsobili porušením právnych povinností v rámci plnenia úloh zamestnávateľa zamestnanci, konajúci v jeho mene.

Osobitnou zodpovednosťou za škodu sa rozumie:

- zodpovednosť za škodu pri pracovných úrazoch a chorobách z povolania,
- zodpovednosť za škodu na odložených veciach,
- zodpovednosť za škodu pri odvracaní škody.

2. Zodpovednosť za škodu v prípade pracovného úrazu (pojem pracovný úraz podľa ZP a podľa zákona o sociálnom poistení, podmienky vzniku zodpovednosti, dôvody zbavenia sa zodpovednosti zo strany zamestnávateľa – liberácia)

Zodpovednosť zamestnávateľa za škodu pri pracovnom úraze a chorobe z povolania je osobitným druhom zodpovednosti zamestnávateľa za škodu spôsobenú zamestnancovi. Zodpovednosť za škodu pri pracovnom úraze a chorobe z povolania je založená na objektívnom princípe bez konštrukcie potreby zavinenia zo strany zamestnávateľa.

Zákonodarca má rôzne dôvody na reguláciu vzniku zodpovednosti za škodu založenú na objektívnom alebo dokonca absolútne objektívnom princípe. Medzi ne patrí prísna zodpovednosť niektorých subjektov za výsledok ich činnosti či zvýšená ochrana niektorých ohrozených subjektov. Ústava Slovenskej republiky garantuje zamestnancom právo na uspokojivé pracovné podmienky a spravodlivú odmenu, pričom takéto podrobnosti stanovuje zákon. Pri výklade pojmu „*uspokojivé pracovné podmienky*“ treba postupovať systematicky. Pokiaľ právna úprava poskytuje zvýšenú ochranu zdravia ženám, mladistvým a ľuďom so zdravotným postihnutím v porovnaní s ostatnými zamestnancami, je zrejmé, že ochrana sa

musí zaručovať všetkým zamestnancom. Právo zamestnancov na odškodnenie pracovných úrazov je definované v Dohovore o odškodnení pracovných úrazov⁹.

Ak je súčasťou základných práv zaručených ústavou aj právo na bezpečnosť pri práci a ochranu zdravia pri práci, musí byť súčasťou týchto práv aj nárok zamestnanca na odškodnenie, ak utrpí poškodenie zdravia v dôsledku pracovného úrazu.

Každý členský štát Medzinárodnej organizácie práce, ktorý ratifikuje tento dohovor, sa zaväzuje zabezpečiť, aby osoby, ktoré utrpeli pracovný úraz alebo osoby na nich závislé, boli odškodnené za podmienok, ktoré sú aspoň rovnocenné podmienkam ustanoveným v tomto dohovore.

Z čl. 11 dohovoru vyplýva záväzok štátov zakotviť vo svojom vnútroštátnom právnom poriadku také ustanovenia, ktoré za všetkých okolností v prípade platobnej neschopnosti zamestnávateľa alebo poisťovateľa zabezpečia platenie odškodnenia osôb trpiacim v dôsledku pracovného úrazu, či v prípade smrti osôb, ktoré sú na nich závislé. Do príslušných ustanovení pracovného práva sa premietajú garantované práva zamestnancov na ochranu zdravia a uspokojivé pracovné podmienky. Medzi ďalšie prejavy zvýšenej ochrany patrí aj zásada zákonného poistenia zodpovednosti zamestnávateľa, ktorá sa vzťahuje na úrazy a choroby z povolania. Zaručuje, že ujma na zdraví bude zamestnancovi uhradená a to aj v prípade neschopnosti zamestnávateľa platiť. *„Ak sa zamestnanec domáha náhrady škody spôsobenej pracovným úrazom a neprichádza do úvahy iný subjekt, voči ktorému by mohla byť zodpovednosť vyvedená, je uplatnený nárok na náhradu škody možné posúdiť výlučne podľa predpisov ZP o náhrade škody.“*¹⁰

Predpoklady zodpovednosti zamestnávateľa za škodu pri pracovných úrazoch a chorobách z povolania sú:

- a) pracovnoprávny vzťah,
- b) príčinná súvislosť medzi škodou a pracovným úrazom alebo chorobou z povolania,
- c) pracovný úraz alebo choroba z povolania,
- d) škoda na strane zamestnanca.

⁹ Dňa 12. novembra 1921 bol na 3. zasadnutí generálnej konferencie Medzinárodnej organizácie práce prijatý Dohovor o odškodňovaní pracovných úrazov v poľnohospodárstve (č. 12) a 10. júna 1925 bol na 7. zasadnutí generálnej konferencie Medzinárodnej organizácie práce prijatý Dohovor o odškodnení pracovných úrazov (č. 17). Ratifikácia dohovorov Československou republikou zapísal 12. júna 1950 generálny riaditeľ Medzinárodného úradu práce. Podľa svojich článkov 3 a 13 dohovory nadobudli pre Československú republiku platnosť 12. júnom 1950.

¹⁰ Rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 21 Cdo 1084/2009

Škodou sa rozumie „ujma, ktorá nastala v majetkovej sfére poškodeného a objektívne je vyjadriteľná všeobecným ekvivalentom, t.j. peniazmi.“

Za škodu vzniknutú pracovným úrazom zodpovedá zamestnancovi zamestnávateľ, u ktorého bol zamestnanec v dobe úrazu v pracovnom pomere. Za škodu spôsobenú zamestnancovi chorobou z povolania zodpovedá zamestnancovi zamestnávateľ, u ktorého pracoval naposledy pred zistením choroby z povolania za podmienok, za ktorých choroba z povolania, ktorou je zamestnanec postihnutý vzniká. „K vzniku škody pri zodpovednosti zamestnávateľa za škodu pri pracovných úrazoch a chorobách z povolania nedochádza tým, že sa zhorší zdravotný stav poškodeného zamestnanca, ale vtedy, ak sa zhoršenie zdravotného stavu, ktoré sa prejavilo u poškodeného, dá vyjadriť v peniazoch.“¹¹

Zamestnanec má nárok na náhradu tzv. vecnej škody zo strany zamestnávateľa. „Zamestnanec má nárok v rozsahu, v ktorom zamestnávateľ zodpovedá za škodu, na poskytnutie náhrady za vecnú škodu. Zamestnávateľ teda priamo hradí len vecnú škodu.“¹²

3. Zodpovednosť za škodu v prípade choroby z povolania

Chorobou z povolania je choroba, ktorá je uznaná príslušným špecializovaným pracoviskom a je zaradená do zoznamu chorôb z povolania, ktorý je uvedený v prílohe č. 1 zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení, za predpokladu, že vznikla za podmienok uvedených v tejto prílohe zamestnancovi počas plnenia pracovných úloh, v priamej súvislosti s plnením pracovných úloh, pri činnostiach uvedených v tomto ustanovení či v priamej súvislosti s týmito činnosťami. Za škodu, spôsobenú zamestnancovi na základe choroby z povolania je zodpovedný zamestnávateľ, u ktorého bol zamestnanec zamestnaný a pracoval naposledy pred jej zistením v pracovnom pomere za podmienok, z ktorých vzniká choroba z povolania, ktorou bol zamestnanec postihnutý. „Predpoklady zodpovednosti za chorobu z povolania preukazuje zamestnanec. Pokiaľ ide o príčinnú súvislosť medzi chorobou z povolania a škodou, stačí zistenie, že pri práci postihnutého zamestnanca u zamestnávateľa boli dané predpísané podmienky.“¹³

¹¹ Rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 21 Cdo 376/98

¹² Petříková, L.: Škoda pri pracovnom úraze. In Práce a Mzdy. Žilina. Poradca, 2018. ISSN 1337-060X. Roč. 13, č. 5 (2018), s. 55

¹³ Petříková, L.: Škoda pri pracovnom úraze. In Práce a Mzdy. Žilina. Poradca, 2018. ISSN 1337-060X. Roč. 13, č. 5 (2018), s. 54

Chorobami z povolania sú choroby, ktoré sú uvedené v právnych predpisoch o sociálnom zabezpečení, pokiaľ vznikli za podmienok v nich uvedených. Chorobou z povolania je aj choroba, ktorá bola zistená pred jej zaradením do zoznamu chorôb z povolania, najviac však tri roky pred dňom jej zaradenia do tohto zoznamu.

Predpokladom pre vznik zodpovednosti za škodu vzniknutú z choroby z povolania je pracovnoprávny vzťah, vznik škody, existencia choroby z povolania a príčinná súvislosť medzi škodou a chorobou z povolania.

Aplikačne problematické je identifikovanie zamestnávateľa, ktorý je za škodu vzniknutú z choroby z povolania zodpovedný. So zreteľom na znenie § 195 ods. 4 Zákonníka práce je potrebné zistiť pre stanovenie zodpovedného subjektu, u akého zamestnávateľa zamestnanec pracoval za podmienok, na základe ktorých choroba z povolania vzniká. Pokiaľ nastane situácia, že podmienky spĺňali niekoľkí zamestnávateľia, právna úprava označuje ako zodpovedný subjekt posledného zamestnávateľa.

Zamestnávateľ, ktorý postihnutého zamestnanca zamestnával ako posledný je automaticky zodpovedný, bez ohľadu na dobu trvania pracovného pomeru aj v prípade, ak u neho zamestnanec pracoval tak krátku dobu, že to nemohlo mať vplyv na vznik choroby z povolania. Rozhodujúca je skutočnosť, že sa u zamestnávateľa vyskytli podmienky, pri ktorých je možný vznik choroby z povolania v súlade s právnymi predpismi. Vzhľadom na skutočnosť, že náhradu ujmy zamestnancovi vypláca Sociálna poisťovňa, nemôže sa dotknutý zamestnávateľ domáhať náhrady škody voči predchádzajúcim zamestnávateľom. *„Pokiaľ bola u zamestnanca zistená choroba z povolania a pracoval pred jej zistením u zamestnávateľa za podmienok, za ktorých táto choroba vzniká, zodpovedá zamestnávateľ za škodu z choroby z povolania bez ohľadu na to, že zamestnanec bol zvýšenou mierou disponovaný pre ochorenie touto chorobou. Niektoré choroby nevznikajú iba v pracovnom procese, ale aj za iných okolností z iného dôvodu. V takomto prípade treba umožniť zamestnávateľovi, aby predložil dôkazy o tom, že choroba z povolania vznikla výhradne z príčin, ktoré neboli v súvislosti s prácou u organizácie“.*¹⁴ Choroba z povolania podlieha náročnému procesu zisťovania a stanovenia diagnózy, taktiež podlieha skúmaniu pracovných podmienok. *„Pre vznik zodpovednosti za škodu vzniknutú chorobou z povolania nie je dôležité, či je daná príčinná súvislosť medzi vznikom choroby a prácou zamestnanca, ani zisťovanie, kde a za akých okolností „s vysokou pravdepodobnosťou“ zamestnanec skutočne ochorel. Rozhodujúce je, či*

¹⁴ Rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSR sp. zn. 8 Cz 22/69

*pracoval za podmienok, za ktorých choroba z povolania vzniká a či je daná príčinná súvislosť medzi chorobou z povolania a vzniknutou škodou“*¹⁵

Začať konanie môže Sociálna poisťovňa za predpokladu, že jej bolo predložené potvrdené tlačivo „*Hlásenie choroby z povolania alebo ohrozenia chorobou z povolania*“, príslušnou klinikou pracovného lekárstva a klinickej toxikológie.

Začať konanie môže Sociálna poisťovňa za predpokladu, že jej bolo predložené potvrdené tlačivo „*Hlásenie choroby z povolania alebo ohrozenia chorobou z povolania*“. Príslušnou klinikou pracovného lekárstva a klinickej toxikológie. O priznaní choroby z povolania fyzickej osobe môže rozhodnúť výlučne špecializované pracovisko ambulancie klinického pracovného lekárstva a klinickej toxikológie, oddelenie klinického pracovného lekárstva a klinickej toxikológie či klinika pracovného lekárstva a klinickej toxikológie na území Slovenskej republiky a to v Bratislave, Martine alebo Košiciach. Príslušné špecializované pracovisko rozhodnutie o priznaní alebo nepriznaní choroby z povolania vydáva na základe podrobného lekárskeho vyšetrenia zdravotného stavu dotknutej osoby, ako aj na základe posúdenia pracovnej anamnézy tohto pacienta. „*K posúdeniu pracovnej anamnézy zamestnanca si príslušné špecializované pracovisko vyžiada u príslušného*

Regionálneho úradu verejného zdravotníctva vykonanie tzv. hygienického prieskumu pracoviska, na ktorom dotknutá osoba pracovala.“¹⁶

V samotnej veci priznania choroby z povolania vždy rozhodne konkrétny odborný lekár pracovného lekárstva, ktorý v prípade pochybností, či v danom prípade ide o chorobu z povolania alebo nie, má možnosť predložiť celý prípad na posúdenie regionálnej komisii pre posudzovanie chorôb z povolania. Regionálne komisie sídlia na lokálnych klinikách pracovného lekárstva (Bratislava, Martin, Košice) a ich členmi sú odborníci z odboru pracovné lekárstvo a klinická toxikológia z príslušného regiónu. „*Pokiaľ nedôjde k postačujúcej odbornej zhode členov regionálnej komisie, môže regionálna komisia odporučiť prerokovanie konkrétneho prípadu v Celoslovenskej komisii pre posudzovanie chorôb z povolania.*“¹⁷ Taktiež vyšetrovaný pacient a jeho zamestnávateľ majú možnosť písomnou žiadosťou príslušné špecializované pracovisko požiadať, aby ich prípad podozrenia na možnú prítomnosť choroby z povolania bol predložený tejto Celoslovenskej komisii. „*Najčastejšou*

¹⁵ Rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 21 Cdo 2308/2002

¹⁶ BUCHANCOVÁ, J. a kol.: Pracovné lekárstvo a toxikológia. Martin: Osveta, 2003. 1133 s. ISBN 80-217-0574-4.

¹⁷ BUCHANCOVÁ, J. a kol.: Pracovné lekárstvo a toxikológia. Martin: Osveta, 2003. 1133 s. ISBN 80-217-0574-4.

chorobou z povolania, ktorá sa na Slovensku minulý rok hlásila, bolo ochorenie končatín z dlhodobého nadmerného a jednostranného zaťaženia (takmer polovica zo všetkých hlásených chorôb z povolania). Druhým najčastejším ochorením bolo ochorenie kostí, kĺbov, svalov, ciev a nervov končatín spôsobené prácou s vibrujúcimi nástrojmi (17,9 % zo všetkých hlásených chorôb z povolania). Treťou najčastejšou chorobou z povolania bola porucha sluchu z hluku (9,1%). Najčastejšie bola choroba z povolania hlásená u ľudí medzi 50. – 59. rokom života (takmer polovica prípadov). Jedna tretina prípadov bola hlásená u 40 – 49-ročných zamestnancov. Najviac chorôb z povolania bolo v minulom roku priznaných u pracujúcich v hutníctve a strojárstve. Išlo o zamestnania ako kvalifikovaní pracovníci, remeselníci, operatéri a montéri strojov a zariadení.“¹⁸

4. Najčastejšie choroby z povolania na Slovensku podľa Celoslovenskej komisie pre posudzovanie chorôb z povolania za rok 2019

Podľa § 31d Zákona 355/2007 o ochrane zdravia:

§ 31d Celoslovenská komisia

- (1) Minister zdravotníctva Slovenskej republiky zriaďuje celoslovenskú komisiu ako svoj poradný orgán na posudzovanie chorôb z povolania. Činnosť celoslovenskej komisie upravuje štatút, ktorý schvaľuje minister zdravotníctva Slovenskej republiky.

Na základe analýzy údajov, poskytnutých Národným centrom zdravotníckych informácií, bolo v roku 2019 v Slovenskej republike novohlásených 347 prípadov chorôb z povolania, čo je o 40 menej ako v roku 2018, kedy bolo 307, (o 24 menej ako v roku 2015, kedy bolo 323 a o 3 menej ako v roku 2012, kedy bolo 344).

Na základe uvedených skutočností možno hodnotiť, že v Slovenskej republike sa v rokoch 2012 až 2019 udržiava znížený stav pracovnej úrazovosti v absolútnych i relatívnych ukazovateľoch. Od evidencie vývoja pracovnej úrazovosti a chorôb z povolania v SR v rokoch 1969 – 2019 v roku 2019 bolo na Slovensku zamestnaných zamestnancov (2 738 096) s najnižším počtom smrteľných pracovných úrazov (31) a z toho dôvodu bola zaznamenaná aj

¹⁸

https://www.npz.sk/sites/npz/Stranky/NpzArticles/2013_06/Choroby_z_povolania.aspx?did=1&sdid=49&tuid=0&

historicky najnižšia početnosť smrteľných pracovných úrazov na 100 000 zamestnancov (0,98). Počet chorôb z povolania v roku 2019 bol 347, čo predstavuje nárast o 3 v porovnaní s rokom 2012. Naďalej je však dôležité presadzovanie preventívnych aktivít a uplatňovanie systémových opatrení v oblasti BOZP, najmä zo strany zamestnávateľov.

Najčastejšie hlásenou chorobou z povolania v roku 2019 bola choroba končatín z dlhodobého, nadmerného, jednostranného zaťaženia (181 zamestnancov, t. j. 52,2 % zo všetkých hlásených chorôb z povolania v SR).

Ďalšími v poradí boli ochorenie kostí, kĺbov, svalov, ciev a nervov končatín spôsobené pri práci s vibrujúcimi nástrojmi (62 zamestnancov, t.j. 17,9%), infekčné a parazitárne ochorenie (42 zamestnancov, t.j. 12,1%), porucha sluchu z hluku (17 zamestnancov, t.j. 4,9%) a kožné choroby (12 zamestnancov, t.j. 3,5 %).

Chorobou z povolania boli najčastejšie postihnutí pracujúci medzi 50. – 59. rokom života. Oproti roku 2018 vzrástol podiel tejto vekovej skupiny o 5,1 percentuálneho bodu a dosiahol najvyššiu úroveň (51,9 %) od roku 2010. Nasledovala veková skupina 40 – 49-ročných (29,7 %) a 60-a viacročných (10,1 %). Choroby pracujúcich vo veku 30 – 39 rokov tvorili 6,3 % a 20 – 29 rokov 2,0 %.

Najviac chorôb z povolania v roku 2019 bolo priznaných u kvalifikovaných pracovníkov a remeselníkov (110 prípadov, z nich najviac v hutníctve a strojárstve). Nasledovali operatéri a montéri strojov a zariadení (96 prípadov) a pomocní a nekvalifikovaní pracovníci (76 prípadov, z nich najviac v ťažbe, stavebníctve, výrobe a doprave).

Podľa sídla organizácie, kde choroba vznikla, bol najvyšší výskyt chorôb z povolania v Košickom (109 prípadov), Trenčianskom (61 prípadov), Žilinskom (59 prípadov) a Banskobystrickom kraji (53 prípadov).

Podľa zdravotníckeho zariadenia, ktoré chorobu z povolania hlásilo, bol najvyšší výskyt v Košickom (154 prípadov) a Žilinskom kraji (108 prípadov). Zdravotnícke zariadenia v Trenčianskom a Trnavskom kraji nehlásili v roku 2019 žiadne prípady.

Podiel chorôb z povolania vo vekových skupinách

Záver

Problematika zodpovednosti za pracovné úrazy a choroby z povolania je z hľadiska diskusie mimoriadne významná a predstavuje ucelený pracovnoprávny inštitút, ktorý sa aplikuje nielen v Zákonníku práce, ale aj v ostatných pracovnoprávných predpisoch. Ochrana života a zdravia zamestnancov je mnohokrát zatláčaná do úzadia v snahe o maximalizáciu zisku podnikateľa, čo sa negatívne prejavuje pri výkone práce zamestnanca a možnostiach jeho ochrany v konkrétnom pracovnoprávnom vzťahu. Právna úprava je dostatočnou zárukou ochrany práv zamestnancov, avšak aplikačná prax vo viacerých prípadoch flagrantne porušuje práva zamestnanca v snahe vyhnúť sa zodpovednosti za škodu spôsobenú pracovným úrazom a chorobou z povolania.

Hlavným cieľom príspevku bolo analyzovať inštitút zodpovednosti zamestnávateľa za škodu spôsobenú pracovným úrazom a chorobou z povolania. Analýza smerujúca k vyjadreným záverom ohľadom stavu právnej úpravy a možností jej zmien nevyhnutne vyžaduje skúmanie pozitívnych aj teoretických východísk, ale aj väzbu na aplikačnú a súdnu prax. Snahou bolo taktiež priblížiť konkrétne dáta z praxe, a teda uviesť do pozornosti konkrétne príklady najčastejších chorôb z povolania na území Slovenskej republiky podľa Celoslovenskej komisie pre posudzovanie chorôb za rok 2019, čím sa teoretické poznatky a analýza prepojili s reálnymi prípadmi.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Monografie a skriptá:

BARANCOVÁ, H. a SCHRONK, R. *Pracovné práv.o* Bratislava : Sprint 2 s.r.o. 2016. ISBN 978-80-89710-26-3

BUCHANCOVÁ, J. – a kol. 2003. *Pracovné lekárstvo a toxikológia*. Martin : Osveta, 2003. ISBN 80-217-0574-4.

Právne predpisy:

Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Z.z., v znení neskorších predpisov

Zákon č. 311/2001 Z.z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov

Zákon č. 124/2006 Z.z. o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci v znení neskorších predpisov

Zákon č. 355/2007 Z.z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia v znení neskorších predpisov

Články:

PETRIKOVÁ, L.: *Škoda pri pracovnom úraze*. In *Práce a Mzdy*. Žilina. Poradca, 2018. ISSN 1337-060X. Roč. 13, č. 5 (2018), s. 53

Súdne rozhodnutia:

Rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSR sp. zn. 8 Cz 22/69

Rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 21 Cdo 376/98

Rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 21 Cdo 2308/2002

Rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 21 Cdo 1084/2009

Internetové zdroje:

www.npz.sk - Národný portál zdravia [cit. 2019-12-31] Dostupné na:
https://www.npz.sk/sites/npz/Stranky/NpzArticles/2013_06/Choroby_z_povolania.aspx?did=1&sdid=49&tuid=0&

Obsah článku podlieha licencií Creative Commons Attribution 4.0 International Licence CC BY (Lucia Šimová - Lucia Petříková).